

да изкарва прехраната си чрез занаятъ, било у дома си, било чрез странствуване извън пределите на страната, а другъ още по-голямъ брой занаятчи има разпръснати по градските и селски центрове. Отъ статистическите сведения, които ни е дала досега Дирекцията на статистиката за преброяване на населението по професии (къмъ 31. XII. 1920 г.) се вижда, че занаятите сж силно развити въ нашите градове край Балкана, Срѣдна-Гора и центровѣтъ, гдето преди освобождението ни цѣлѣхъ старите занаяти. Отъ цѣлото мѣстно население занимаватъ се съ индустрия и занаяти въ Габрово 52,5%, въ Тръбна — 47,4%, въ Троянъ — 43,4%, въ Самоковъ — 42,4%, въ Дръново — 41,7%, въ Горна-Орѣховица — 34,7%, въ Карлово — 38%, въ Панагюрище — 37,2%, въ Казанлъкъ — 35,4% и т. н. Съ нѣкои изключения за Габрово и Самоковъ, дадените цифри за горните градове ясно показватъ развитието на занаятите въ тѣхъ. Отъ сжщитѣ статистически сведения може да се види, че въ края на 1920 г. въ България е имало крѣгло около 200,000 души самостоятелни господари, майстори, помощници и работници, които сж работили въ разните занаяти и индустрии, край които сж прехранвали още 300,000 души отъ населението, което дава единъ процентъ отъ 10% отъ общия брой на населението. Грамадната частъ отъ тия числа се пада на занаятчиството — 90%, а на индустрията едва се пада — 9%. Явно е отъ тия данни, че въ България занаятчиството има несравнено по-големо значение въ стопанския животъ въ страната, отколкото едрата индустрия. При това, нека прибавимъ, че въ тоя общъ брой не влизатъ занятията (професиите) като бакали, арабаджии, кафеджии и др., които нѣкои икономисти причисляватъ къмъ занаятчиството, и които въ миналото се числяха къмъ старото наше еснафство. Тукъ сжщо не влизатъ и ония наши занаятчи, които иматъ друго главно занятие, а упражняватъ известенъ занаятъ, като допълнителна своя професия. Такива занаятчи се намиратъ главно въ селата, занимаватъ се предимно съ земледѣлие, прекупничество или кръчмарство, а само отъ време на време презъ опредѣлени дни отъ годината упражняватъ занаятите, като дюлгерство, зидарство, ковачество, коларство, каме-

нарство, шивачество и др. Съ тия групи занаятчи общиятъ брой на занаятчиите далеко би надминалъ цифрата 250.000 души.

Отъ изложеното може да заключимъ, че занаятите въ нашата страна се явяватъ резултатъ на дълбоко органически причини, играятъ важна роля въ живота на населението, за това не само че е преждевременно, но не и безполезно да се говори за устарялостта на тая форма отъ народния ни трудъ и за несъответствието ѝ съ съвременните условия въ производството. Отъ приведените погоре данни явствува тоже съ пълна очевидностъ, че занаятчиите и тѣхни помощници — калфи и чираци — заематъ почетно мѣсто въ икономическия животъ на страната и се явяватъ втората по брой социална класа отъ населението следъ земледѣлците, наброяватъ повече отъ 250.000 души съ едно годишно производство на повече отъ 250—300 милиона златни лева. Така че нашиятъ народъ за много и много години ще има работа съ нашето занаятчиство и съвършена утопия се явяватъ очакванията на ония, които мислятъ, че ще се унищожатъ занаятите цомъ дойдялъ капитализмътъ въ нашата страна, за капиталистическата зрѣлостъ на която трѣбва още много да се желае. Сжществуването на занаятчиството паралелно съ едрата индустрия обяснява съ условията на пазаря, съ неговото количествено производство, съ създаването се традиционни търсения на продуктите му и съ редици локални причини. Тукъ голѣма роля играятъ традиционните и психологически фактори — вкусътъ, модата, индивидуалните и художествени изисквания, които могатъ да бждатъ удоволстворявани само отъ занаятчиите. То се обяснява, по-нататкъ и отъ чисто технически причини, тъй като не всички специални области отъ промишления трудъ могатъ да се излъчаватъ отъ машините, толкова повече, че голѣма частъ отъ консуматорите искатъ отъ фабрикантите художествена обработка и творчество, т. е. такива похвати, които не могатъ да бждатъ създадени съ машините.

И ние като стоимъ на българската действителностъ и на позицията, че занаятчиите и тѣхните помощници — калфи и чираци — съставляватъ грамадна частъ отъ населението въ страната, препоръч-